

A kolozsvári táncház 40 éves múltjára emlékeztek

Az emlékezés és a jövőbe mutató jellegében zajlott a kolozsvári táncházmozgalom 40. évfordulóját ünneplő kétnapos rendezvénysorozat a Tranzit Házban.

Az első kolozsvári táncházat 1977 februárjában szervezték, a széki táncokat kezdetben a bábszínház termében táncolták, majd a Monostor lett a táncházak állandó helyszíne. „Azt hittük, román vagy cigány zene” – vélekedtek többen, amikor először hallottak magyar népzene.

Pénteken Könczei Csongor néprajzkutató *A 40 éves kolozsvári táncház sajtókronológiája I. (1977–1990)* című kötetét mutatták be, a szombati találkozó a Bogács Néptáncgyűttes Morzsabogács és Apróbogács csoportok oktatói által vezetett gyermek-táncházzal indult, majd az elmúlt évfordulókon, a *Duna Televízió* által forgatott dokumentumfilmek vetítésére került sor, este pedig a kolozsvári táncházmozgalom egykori kezdeményezői által vezetett kerekasztal-beszélgetést, majd hajnalig tartó táncházas mulatságot szerveztek. Az esemény megnyitóján a magyarlapádi Piros Pántlikás zenekar, másnap pedig a Bodzafa, Ördögsekér, Regósók, Tarisznyás és az Űsztürü zenekar muzsikált.

A találkozón elhangzott, az 1977-ben alakult kolozsvári táncházmozgalom kulcsfontosságú szereplője Könczei Ádám néprajzkutató volt, de sokan mások is kiemelt módon hozzájárultak a mozgalomhoz. Családok, barátságok és szerelmek születtek a táncháznak köszönhetően, erre élő példákat is láttunk az évforduló eseményen: a résztvevők nagy része régi ismerősökként üdvözölte egymást, amikor a meghívott zenekarok felidéztek egy-egy régi dallamot, a nézőközönség közös éneklésre fakadt. A moderált beszélgetésekhez mindenki igyekezett hozzászólni, kiegészíteni az elmondottakat a saját emlékeivel, tapasztalataival. A meghívottak gyakran hangsúlyozták: a táncháznak nemcsak múltja, hanem jelene és jövője is van.

Sajtókronológia a rendszerváltás előtti kolozsvári táncházzal

Könczei Csongor sajtókronológiai kötete nem a táncház történetét hivatott bemutatni, hanem az 1977–1990 közötti korabeli publicisztikában megjelent kolozsvári táncházzal kapcsolatos anyagokat. A szerkesztő a találkozón pontosított kiadványa címén, hiszen 1985-től a rendszerváltásig a cenzúra miatt nem lehetett az erdélyi magyar kisebbség táncházmozgalmáról írni. 67 szerző jegyzi a kiadványban összegyűjtött cikkeket: olyanokat is megidézt, akiknek nem volt idegen a táncházak világa, de olyan szerzők is megjelentek, akik külső szemlélőként számoltak be a mozgalomról, ilyenek voltak például Láng Zsolt kortárs író szövegei. Könczei Csongor szerint ez a magatartás hiányzik ma az értelmiség részéről, a táncházmozgalom kevésbé tematizált a nyilvánosság előtt. Elmondta, tervezi a sajtókronológia második részének kiadását is. A kötetbemutatót továbbá megtudtuk: csak 1980 után beszélhetünk a

táncházról mint az elit reprezentációjáról, azaz a nyolcvanas évek előtt minden „falábú” táncolt, majd csak 1980 után váltak szét a profik a kezdőktől.

Kelemen László, a budapesti Hagyományok Háza igazgatója a kiadvány kapcsán kiemelte, számára a legnagyobb öröm, hogy 40 év után is beszélhetünk élő táncházról, ami szerinte az erdélyi emberek közös nyelve. A könyvbemutatón jelen volt még Könczei Csilla, a Tranzit Ház elnöke, aki a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Intézetén belül a táncháztörténet kutatására vállalkozott. Könczei Csongor gyűjtését a Kriza János Néprajzi Társasága adta ki, a szervezetet Jakab Albert Zsolt elnök képviselte.

Az első táncházak célja

Nem föltétlenül az erdélyi magyar kisebbség értékeinek a megvédése volt az első táncházak célja – figyelmeztetett Pávai István népzenekutató. A fiatalok szórakozni akartak, társaságban lenni, nem melleleg pedig „leányokat vadászni”, tette hozzá Pozsony Ferenc néprajzkutató. Az etnikai alapú indíttatás csak akkor jelent meg, amikor elkezdtek betiltani ezeket az összejöveleteket.

A táncházak révén a néptánc „lejött a színpadról” – fogalmazott Könczei Árpád koreográfus, aki azt is vallja, hogy a táncházmozgalom a mai napig hatással van színpadi művészetére.

A kolozsvári táncház történetének bemutatására szombat este tettek kísérletet, Pávai István moderálásával többen felszólaltak azok közül, akik kiemelt módon hozzájárultak az 1977-ben megalakult táncházmozgalomhoz. Abban az időben megalakult négy zenekarról is beszélgettek: Ördögszekér (Sepsi Dezső, Székely Levente, Könczei Árpád), Barozda (Györfi Erzsébet, Bokor Imre, Pávai István, Simó József), Bodzafa (PANEK Kati, Székely Levente, PAPP István „Gázsa”, Kostyák Alpár, Porzsolt Antal), Harmat (Zakariás Erzsébet, Zakariás Attila, Sepsi Dezső).

A Könczei család

Könczei Ádám néprajzkutató munkásságáról fia, Könczei Árpád beszélt. Magyar-tanárként Gyergyószentmiklóson, tudományos kutatóként pedig a Folklor Intézetnél dolgozott. Konceptió per vádlottja lett, mivel megbuktatta az akkori párttitkár hűgát. A néprajzkutatóról készült jegyzőkönyvbe az is bekerült, hogy a Szabad Európa Rádiót hallgatta, hogy Petőfi Sándor verseket tanított, hogy nacionalista volt. A jegyzőkönyv egy év múlva a Szekuritáté tulajdonába került – Könczei Ádámot kutatói állásából felfüggesztették. Fia felidézte: születése után édesapja nyolc évig munkanélküli volt.

A Könczei testvérek – Ilma, Csongor, Csilla, Árpád – gyerekkorukban gyakran hallgattak népzene, édesapjuk jó barátságban volt Kallós Zoltán néprajzkutatóval, népzene gyűjtővel, de a gyerekek például Martin Györggyel, Kányádi Sándorral is találkozhattak. Nem egyszer látták édesapjukat küüllőmenti pontozót táncolni.

A népzene, néptánc meghatározó szerepet töltött be a Könczei családban, Könczei Árpád arra is emlékezett, hogy 1976-ban a Monostoron édesapjával megnézte az Ap-rók tánca című műsort – rossz minőségben, de lehetett fogni a magyarországi tévé-

adást. A közvetített budapesti táncházban Halmos Béla és Sebő Ferenc muzsikált, Timár Sándor, az Állami Nép Együttes későbbi művészeti vezetője pedig táncot tanított.

Könczei Csilla hozzátette, hogy emlékei szerint édesapjuk rögzítette is a népzenei tévéadások és a Kossuth Rádió adásainak hangját.

A koreográfus először Lajtha László széki gyűjtését tanulta meg muzsikálni, majd megalakult az Ördögszekér, amelyben Könczei Árpád nagybőgőzött.

A Kostyák család

A Kostyák család szintén jelen volt a kezdetekben, Kostyák Alpár a Bodzafa zenekarban zenélt. A beszélgetésen Kostyák Attila, a Regösök zenekar primása mesélt emlékeiről. Felidézte, hogy náluk lakott egy csángó házaspár, Domokos Pál Péter néprajzkutató pedig hozzájuk járt gyűjteni. Szabadság itt sem volt – a népdalokat két szekus hallgatta az ablakjuk előtt. Arról, hogy hogyan tudták megtanulni a gyűjtéseket az akkori zenészek, elmondta: Kallós Zoli bácsi „a mozgalom lelke volt”, aki kért tőle anyagot, az kapott. Őt mindenki ismerte, minden táncházban jelen volt.

A Zakariás testvérek

A Harmat zenekar tagjai szintén nagy mértékben hozzájárultak a kolozsvári táncházmozgalom műveléséhez. Zakariás Erzsébet néprajzi szakíró felvázolta, hogyan kezdett el bátyjával, Zakariás Attilával és Sepsi Dezsővel autentikus népzenei muzsikálni. 1968 óta énekelt a baróti iskola zenekarában, könnyűzenével kezdtek, majd versmegzenésítésekkel folytatták. Egyre több televíziós felvételre és koncertre hívták a zenekart, a Visszhang diákrádió által szervezett esteken bátyja megismerkedett Pávai Istvánnal, aki sikeresen meggyőzte arról, hogy a Harmat kezdjen el népzenei játszani. Előbb népdalfeldolgozásokat, majd autentikus népzenei játszottak.

Hallás után, felvételek alapján tanulták meg a népzenei, mondta Zakariás Erzsébet, aki néptáncoktatással is foglalkozott. A táncoktatás csak bátorságot követelt – ki kellett állni a kör közepére és elmagyarázni azt a bizonyos lépéssorozatot. Széki táncokkal kezdtek, mert azt könnyen lehetett elmagyarázni, tette hozzá.

Jelenleg a Kolozsvári Magyar Opera igazgatója, de Szép Gyula egykor lelkes tánc házas volt. 1988-ban, Kolozsváron tanult meg brácsázni – egyfajta kényszerből, mert amikor az operához került, nem volt egyetlen hegedűs, bőgős, brácsás sem. Zenekarokban játszott, visszaemlékezett, hogy a Ploiești utcai táncházakat rendszerint szétverte a rendőrség. A mozgalom egyik nagy eredményének és büszkeségének azt tekinti, hogy a nyári táboroknak köszönhetően sok zenész nevelődött ki.

Felszólalt továbbá Kelemen László, a Hagyományok Háza igazgatója is, aki a mérai Tötszegi András „Cucus” felkérésére tanult meg brácsázni. Mint sokan mások a meghívottak közül, Kelemen is klasszikus zenét tanult, így nem bizonyult könnyű feladatnak a hangszerjáték elsajátítása. Könczei Árpáddal egy gyimesi táborban találkozott, azóta pedig a népzene meghatározó szerepet tölt be az életében.

„A lányok aerobic helyett táncoljanak, a fiúk pedig ne a súlyokat, hanem a lányokat emelgessék a táncházakban” – tanácsolta humorosan Szász József Árpád, az Üsztürü zenekar cimbalmosa a fiataloknak.

40 éves a Kaláka televíziós műsor

Simonffy Katalin elmondta, a Román Televízió Magyar Adásának keretében szerkesztette az 1977–1980 között működő Kaláka című honismereti televíziós műsort. A szerkesztő egy székelyudvarhelyi táncház hatására döntötte el, hogy ez a műfaj kell a képernyőn megjelenjen a hivatásos néptáncgyűttesek helyett. A műsor arról szólt, hogy erdélyi középiskolásokkal utaztak gyűjtőútra, például jártak Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Székelyudvarhelyen is.

Továbbá Szalay Zoltán, egykori Bodzafa-tag, és Muszka György mérai táncos is felszólalt, de még sokan mások is szóhoz jutottak, akik közös tánccal zárták a szombat esti beszélgetést.

Tasi Annabella

(Maszol, 2017. február 27. – <http://www.maszol.ro/index.php/kultura/77214-a-kolozsvari-tanchaz-40-eves-multjara-emlekeztek>)

40 éves a kolozsvári táncház – Tranzit Ház, 2017. február 25.